

Tradicionalment, la història s'ha volgut presentar com una disciplina científica, amb personalitat pròpia i clarament diferenciada de la resta de les ciències socials. Val a dir que, des del segle XIX, l'objectivitat ha estat el cavall de força d'aquesta disciplina. Aquesta ha estat la dèria explícita, per bé que fictícia i gairebé inassolible, dels historiadors. I dic fictícia perquè no em reca d'afirmar que la pretensió d'una història "imparcial" és, a aquestes alçades de la història, i valga la redundància, una pretensió tan ingènua com improbable. Encara més, em sembla que a hores d'ara aquesta actitud davant els fets del passat és pròpia d'aquells que, de manera subreptícia o sibil·lina, mira de sublimar la història nacional a benefici d'inventari.

Aquest intent fallit de la història com a "ciència exacta", i la consegüent entronització de la subjectivitat al si del seu mètode, ha comportat, com era d'esperar, imponderables ignominiosos –o afortunades conseqüències, segons es mire–, perquè ha abonat el terreny a la profanació del *modus operandi* i del *modus educando* històrics: s'hi han imposat l'*Essai* a la manera

Novel·la i cinema: recursos per a la història

Juli Capilla

**"Gairebé ningú
no qüestiona ja
la vàlua del cinema
com a producte
social i cultural.
Però l'ús de les
pel·lícules
i del documental
com a alternaiva
didàctica
complementària a
la classe magistral
ha de complir uns
mínims de rigor per
traure'n la màxima
rendibilitat"**

de Montaigne i tot de tècniques pedagògiques alternatives o complementàries per sobre d'una concepció tradicional de l'ensenyament de la història. I tot això a desgrat dels intents barroers del govern espanyol per tornar a les velles maneres que donen prioritat a les dades en detriment de les fórmules narratives. En aquesta línia de tècniques alternatives o complementàries, la irrupció del cinema i de la literatura a les aules és un fet, i planteja apassionades digressions entre els que s'hi mostren radicalment en contra i els que en són partidaris entusiastes.

El cinema i la literatura s'han introduït a les classes com a instrument didàctic i com a material curricular. L'experiència avala aquestes innovadores pràctiques, n'acredita l'ús, ni que siga amb moderació, i més encara si tenim en compte com està el pati educatiu: l'obligatorietat de l'escolarització fins als setze anys que ha imposat la LOGSE –mutilada de recursos logístics i humans pel Govern popular– demana a crits aquestes, per a alguns, "disbauxes dissuasives".

Gairebé ningú no qüestiona ja la vàlua del cinema com a producte social i cultural. Tanmateix, cal reconèixer que l'ús de les pel·lícules i del documental com a alternativa didàctica complementària a la classe magistral –mai substitutòria– ha de complir uns mínims de rigor per poder traure'n la màxima rendibilitat i per fer accessible als alumnes els continguts actitudinals i conceptuals. Per això, abans de res, es fa necessari un coneixement de les particularitats del llenguatge audiovisual. Les imatges ens informen, i ens formen, si sabem fer-ne una lectura crítica. Cal llegir entre línies: desemascarar les omissions, detectar les el·lipsis, descobrir els silencis, revelar les possibles manipulacions... Perquè el "realisme" de la imatge cinematogràfica crea la il·lusió de la "veritat" i aquest miratge fal·laç de "veritat" aparentment irrefutable cal trencar-lo mitjançant la pràctica analítica de la descodificació hipercrítica del missatge visual: la descomposició dels elements que constitueixen el film, i la posterior recomposició d'aquests elements, ens permetrà de fer-nos-en una idea personal i intransferible. Això val igualment per a la literatura de caire històric i per als documents que són testimoni d'una època: novel·la històrica, biografies, dietaris, memoràndums, cròniques, memòries i d'altres minúcies de la literatura del jo. Únicament així podrem gaudir de joies cinematogràfiques com ara *El cuirassat Potemkin*, d'Eisenstein; *Ciudadà Kane*, d'Orson Welles; *Quo Vadis*, de M. Le Roy; *La ciutat cremada*, d'A. Ribas; *Cyrano de Bergerac*, de Jean-Paul Rappeneau... O de delectar-nos amb obres cabdals de la història de la literatura universal com *La plaça del diamant*, de Mercè Rodoreda, o *El nom de la rosa*, d'Umberto Eco. I tot plegat amb el propòsit d'interioritzar críticament els continguts d'una història que ens ha estat sistemàticament negada amb l'excusa fal·laç d'una objectivitat sublim que no existeix més que en el somni grotesc dels sàtrapes de la història.